

ע"פ 7284/14 - המערער: משה גרין נגד המשיבה: הועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז המרכז

בית המשפט העליון

ע"פ 7284/14

לפני: כבוד השופט צ' זילברטל

המערער: משה גרין

נ ג ד

המשיבה: הועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז המרכז

המבקשת להצטרף: אמ.ג'י.אס. ספורט טרדינג בע"מ

ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
(כב' השופטת נ' אהד) מיום 27.10.2014 בעפ"א
9821-02-14

תאריך הישיבה: י"ג בחשון התשע"ה (6.11.2014)

בשם המערער: עו"ד ח' בן-נון; עו"ד מ' פטמן; עו"ד
ס' פרנטי;

עו"ד עופרה לוי

בשם המשיבה: עו"ד א' זליגר

בשם המבקשת להצטרף: עו"ד א' גרונדשטיין

החלטה

עמוד 1

ערעור לפי סעיף 87 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת הבכירה נ' אהד) מיום 27.10.2014 בתיק עפ"א 9821-02-14, בגדרה נדחתה בקשת המערער להבהיר כי החלטה קודמת בדבר עיכוב ביצועם של צווי הריסה והפסקת שימוש עומדת בתקפה. לצד הערעור הוגשה גם בקשה לעיכוב ביצועה של החלטה זו וביום 30.10.2014 ניתן בבית משפט זה צו ארעי לעיכוב ביצוע הצווים.

רקע והליכים קודמים

1. בשנת 2000 הוגש נגד המערער ואחרים כתב אישום המייחס להם עבירות לפי סעיפים 204, 208 ו-253 לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, שעניינן, בעיקר, שימוש וביצוע עבודה במקרקעין בלא היתר (להלן: כתב האישום הראשון). כעולה מכתב האישום הראשון, המערער הוא בעל זכויות חכירה במקרקעין ביישוב בצרה, וככזה, מוטלת עליו החובה להצטייד בהיתרים לשימושים הנעשים במקרקעין. נטען, כי על המקרקעין הוקמו מבנים החורגים מההיתר הרלבנטי לעניינם וכן כי במקרקעין נעשה גם שימוש החורג מההיתר. עוד נאמר, כי עובר להגשת כתב האישום, הגיש המערער בקשה לשינוי תכנית המתאר החלה על המקרקעין, אך בקשתו סורבה בנימוק "שמדובר בבנייה מאסיבית אשר סותרת ... את האופי הכפרי של הסביבה". בכתב האישום הראשון ביקשה המשיבה כי יוצאו צווים להריסת המבנים שנבנו בלי היתר ולהפסקת השימוש החורג במקרקעין. נגד המערער הוגש כתב אישום נוסף המייחס לו גם שימוש חורג במקרקעין ביחס לאחד המבנים (להלן: כתב האישום השני).

2. בהכרעת דינו מיום 1.9.2005 הרשיע בית משפט השלום בכפר-סבא (כב' השופטת נ' מימון-שעשוע, עמ"ק 5289/00) את המערער בעבירה של שימוש במקרקעין בניגוד לתכנית מש/46. בית המשפט זיכה את המערער מהמיוחס לו בכתב האישום השני, מן הטעם "שלא הובאו כל ראיות לשימוש הנטען". ביום 25.1.2006 נגזר דינו של המערער הן בגין הרשעתו בהכרעת הדין מיום 1.9.2005, והן בגין הרשעתו, על-פי הודאתו, בעבירה של ביצוע עבודות ושימוש במקרקעין בלי היתר ובסטייה מתכנית אשר יוחסה לו בכתב אישום נוסף שהוגש בשנת 2005 (ת"פ 2416/05). במסגרת גזר הדין, ניתן צו להפסקת השימוש החורג במקרקעין (ביחס למבנים שנכללו בכתב האישום הראשון), אשר מימושו נדחה בשנה מיום מתן גזר הדין, וכן ניתנו צווי הריסה לגבי מבנים שנבנו ללא היתר, ולהפסקת השימוש החורג בהם (ביחס למבנים שבת"פ 2416/05), שגם מימושם נדחה בשנה מיום מתן גזר הדין.

3. המערער, נאשמים אחרים וכן המשיבה הגישו ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום (ע"פ 6624-08-07; להלן: הערעור הראשון). לצד ערעורו הגיש המערער ביום 4.1.2007 בקשה לעיכוב ביצועם של צווי ההריסה וצווי הפסקת השימוש שנכללו בגזר דינו של בית משפט השלום. בהחלטה מיום 7.1.2007 התקבלה הבקשה לעיכוב ביצוע וזאת "עד לפס"ד בערעור" (כב' השופטת נ' אהד).

בהחלטתו מיום 15.8.2007, ולאחר שדן בערעור הראשון, קבע בית המשפט המחוזי (כב' השופט א' סטולר) כי מאחר שנדמה שבהכרעת דינו "בא בית המשפט [השלום] לידי טעות" ביחס לתכנית מש/46 (בהכרעת דינו קבע בית משפט השלום כי המערער עשה שימוש במקרקעין בניגוד לתכנית זו) יש להחזיר את התיק לבית משפט השלום על מנת

שיבחן סוגיה זו "ויבדוק אם לאור הטעות הנ"ל יש מקום לשנות את הכרעת דינו" ובמסגרת זו יבדוק טענה נוספת שהעלה המערער בערעור הראשון, ושלא נדונה על-ידי בית משפט השלום, באשר לתחולתן של תכניות מנדטוריות על המקרקעין. כן נאמר בהחלטה כי "המזכירות תסגור את שני תיקי הערעור".

4. לאחר שדן בשנית בעבירות שיוחסו למערער, ובכלל זאת בכתב האישום שבעובדותיו הודה, שב בית משפט השלום והרשיע את המערער בעבירה של שימוש במקרקעין בניגוד לתכנית מש/46. בנוסף, המערער (ונאשם נוסף) הורשעו בעבירות של ביצוע עבודות ושימוש במקרקעין ללא היתר ובסטייה מתכנית, וזאת במסגרת כתב האישום שהוגש בת"פ 2416/05. דינו של המערער נגזר בשנית ביום 23.12.2013 ובגדר גזר הדין ניתן צו להפסקת שימוש חורג במקרקעין שמימושו נדחה ליום 1.8.2014. כן ניתן צו להריסת המבנה שבמוקד ת"פ 2416/05 שמימושו נדחה ליום 1.10.2014. גזר הדין כולל גם קנס וחתימה על התחייבות להימנע מלעבור עבירה.

5. כלפי פסק הדין המשלים הגיש המערער ערעור לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד (ע"פ 9821-02-14; להלן: הערעור השני). בד בבד עם הגשת הערעור השני הגיש המערער "בקשה למתן הבהרה", בה התבקש בית המשפט "להבהיר, כי עיכוב הביצוע בהחלטה מיום 7.1.2007, לצו הפסקת השימוש החורג במקרקעין (נשוא גזר הדין המקורי מיום 25.1.2006 ...) שניתן ע"י כבוד השופט נ. אוהד 'כמבוקש עד לפס"ד בערעור' ממשיך לחול עד למתן פסק הדין בערעור מס' 9821-02-14" [ההדגשה במקור]. כלומר, בגדרה של בקשה זו התבקש בית משפט קמא להבהיר כי עיכוב הביצוע שניתן בהחלטה מיום 7.1.2007 (במסגרת הערעור הראשון) תקף עד להכרעה בערעור השני, הוא הערעור שהוגש על פסק דינו השני של בית משפט השלום, אשר ניתן בעקבות החלטת כב' השופט א' סטולר מיום 15.8.2007 בערעור הראשון. ראוי להדגיש כבר עתה, כי בגדר הערעור הראשון לא התבקש עיכוב ביצוע הקנס וההתחייבות, וכפועל יוצא מכך, אין בקשה בנדון זה גם בגדרו של הערעור השני, כך שביצוע עונשים אלה אינו מעוכב.

בהחלטתו מיום 27.10.2014, ולאחר שקיים דיון, קבע בית משפט קמא כי עיכוב הביצוע שניתן בהחלטה מיום 7.1.2007 "אינו קיים עוד":

"למען הסר ספק, עיכוב ביצוע שניתן בבימ"ש מחוזי ביום 4.1.2007 [ככל הנראה הכוונה היא להחלטה מיום 7.1.2007 אשר ניתנה בעקבות בקשה מיום 4.1.2007 - צ.ז.] עד למתן פסק דין בערעור שהוגש ונשמע על-ידי כב' השופט סטולר, אשר הורה על החזרת התיק לבימ"ש קמא לדיון בשתי שאלות שהוגדרו על ידו ובד בבד עם החלטה זו הורה על סגירת שני תיקי הערעור, משמעות הדבר מחיקת הערעור. משכך צו עיכוב הביצוע אינו קיים עוד".

כלפי החלטה זו הוגש הערעור שלפניי, ובצדו בקשה לעיכוב ביצוע. בהחלטת השופט י' עמית מיום 30.10.2014 ניתן צו ארעי לפיו צווי עיכוב הביצוע שניתנו בגדר הערעור הראשון יעמדו בתקפם עד להחלטה אחרת. כן הוגשה בקשה מצידה של אמ.ג'.אס ספורט טרדינג בע"מ להצטרף כצד להליך, ונקבע כי בקשתה תדון במועד הדיון בערעור.

תמצית טענות הצדדים בערעור ובבקשה לעיכוב ביצוע

6. לטענת המערער, שגה בית משפט קמא כשקבע שהחלטת כב' השופט סטולר מיום 15.8.2007 משמעותה מחיקת הערעור הראשון. בהקשר זה טוען המערער כי החלטה זו לא היוותה, מבחינה מהותית או פורמלית, "פסק דין", וזאת מאחר שטענותיו לא נדונו לגופן במסגרת הערעור הראשון ומאחר שהשופט סטולר לא ראה להכתיר את החלטתו כפסק דין. עוד טוען המערער בעניין זה, כי ממילא החלטתו של השופט סטולר לא סיימה את המחלוקות בערעור הראשון ומשעוד נותר לברר מחלוקות אלה, הרי שלא ניתן לראות בהחלטה זו פסק-דין. בעניין זה מפנה המערער להוראות סעיף 213 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 אשר, לדידו, מלמדות כי החלטת השופט סטולר אינה "פסק דין", אלא "החלטה אחרת" בקשר עם פסק דינה של הערכאה הדיונית. המערער טוען גם "למעלה מן הנדרש", כי נוכח טענותיו בערעור ובהתחשב בפסקי דין אחרים שניתנו בקשר עם התכנית לגביה נקבע שהמערער פעל בניגוד להוראותיה, "קיים סיכוי" שהוא יזכה מהעבירות המיוחסות לו. בבקשה לעיכוב ביצוע נטען ל"טעמי הערעור הטובים" וכי דחיית הבקשה תביא לפיטורם של כ-100 עובדים שלא לצורך, במידה והערעור יתקבל.

7. הדיון שהתקיים בפני התמקד בטענות הצדדים בערעור (להבדיל מהטענות בבקשה לעיכוב ביצוע בלבד) וזאת נוכח הסכמת הצדדים בדיון כי אדון בערעור לגופו, מה גם שקיימת חפיפה רבה בין הטענות בערעור לבין הטענות בבקשה לעיכוב ביצוע, שהרי הערעור אינו אלא על סוגית עיכוב הביצוע. בנוסף, בדיון הוסכם כי אף שהמבקש הגיש לבית משפט קמא 'בקשת הבהרה ביחס לתקפו של צו עיכוב הביצוע' (שניתן במסגרת הערעור הראשון), הלכה למעשה מבוקשו היה כי יינתן עיכוב ביצוע עד להכרעה בערעור השני. כך, שגם אם הצו שניתן בהחלטה מיום 7.1.2007 אכן פקע עם החלטתו של השופט סטולר מיום 15.8.2007 בגדרה נמחק הערעור הראשון, נראה כי היה מקום לדון לגופה של בקשת המערער; קרי, בקשה לעיכוב ביצוע הצווים עד לסיום הליכי הערעור השני. בכל מקרה, בדיון בפניי הסכימו הצדדים, כי ההתייחסות להליך דנא תהיה כאל ערעור על החלטה בבקשה לעיכוב ביצוע, אף אם זו לא הבקשה שהגיש המערער מלכתחילה לבית משפט קמא.

בדיון בפניי טענו באי כוח המערער, כי דחיית הבקשה משמעותה פיטוריהם של עובדים רבים והריסת מבנים, וברי כי צעדים אלה עלולים לגרום לנזק בלתי הפיך ומשמעותי. לטענה זו הצטרף בא-כוחה של המבקשת להצטרף להליך, חברה המפעילה במקום עסק מסחרי המעסיק, לטענתו, כ-140 עובדים. בא כוח המשיבה, עו"ד זליגר, טען מנגד כי על אף הקושי והצער הכרוך בפגיעה בעובדים, האינטרס הציבורי מחייב כי העבירות המתבצעות במקרקעין יופסקו לאלתר, בפרט שכל זמן שגזר דינו של בית משפט השלום לא נאכף, המערער ממשיך לגרוף רווחים משמעותיים כתוצאה מהעבירות בהן הורשע, ומה גם שכלל לא ברור מתי יינתן פסק הדין בערעור.

עוד טענו באי כוח המערער, כי יש לקבל את הערעור נוכח טענותיו הטובות כלפי פסק דינו של בית משפט השלום. בהקשר זה נטען, כי בית משפט קמא קבע כי הדיון בערעור השני יתקיים בפני מותב תלתא, מה שעשוי להצביע על כך שבית המשפט המחוזי מייחס לערעור זה חשיבות, שהרי הסמכות לדון בערעור האמור מסורה גם לדן יחיד. באי כוח המערער טענו גם, כי בהתחשב בפסקי דין אחרים שניתנו בעניין התכנית שחלה על המקרקעין ובטענות אחרות שהעלו, לא ניתן לשלול את האפשרות שבסופו של יום השימוש הנוכחי שנעשה במקרקעין יוכשר, ועל כן אין מקום להפסיקו טרם ההכרעה בערעור על פסק דינו של בית משפט השלום. עו"ד זליגר טען מנגד, כי סיכויי הערעור על פסק דינו של בית משפט השלום אינם טובים כלל, שכן בהתחשב בתכניות החלות על המקרקעין ספק רב אם ניתן יהיה להכשיר את השימוש המסחרי שנעשה בהם עתה, וכי אין בפסיקה שהציג המערער כדי לתמוך בטענותיו בעניין זה.

8. לאחר העיון בערעור ולאחר שמיעת טענות הצדדים, באתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להתקבל, באופן שביצוע צווי ההריסה ואיסור השימוש שבגזר דינו של בית משפט השלום מיום 23.12.2013 יעוכב עד להכרעה בערעור השני. להלן אפרט את נימוקיי. בטרם אתייחס לגופם של דברים, אציין, מעבר לדרוש, כי לטעמי "החלטת" השופט סטולר מיום 15.8.2007 לא היתה אלא "פסק דין", שכן בגדרה נמחק הערעור הראשון, ועל כן עיכוב הביצוע שניתן בגדרו של ערעור זה לא נותר עוד בתוקפו. נראה כי גם המערער סבר כך, שכן מצא לנכון להגיש את הערעור השני, ולא פנה לבית משפט קמא בבקשה לקבוע דיון בערעור הראשון לאחר שניתנה הכרעת דין משלימה. לפיכך, נראה כי מבחינה זו לא שגה בית משפט קמא בפסקו כי ההחלטה על עיכוב הביצוע מיום 7.1.2007 אינה עוד בתוקף. אלא שסבורני כי נכון היה לדון לגופם של דברים בבקשה הנוכחית לעיכוב הביצוע שבגדר הערעור השני. מכל מקום, אעשה זאת אני.

9. כידוע, שניים הם השיקולים המרכזיים שיש להביא בחשבון במסגרת הכרעה בבקשה לעיכוב ביצוע: סיכויי הערעור ומאזן הנוחות. איני רואה להכביר מילים בשאלת סיכויי הערעור מעבר לדברים הקצרים שיובאו להלן, זאת מאחר שסבורני כי בענייננו שיקול מאזן הנוחות הוא שמטה את הכף לעבר קבלת הערעור.

באשר לסיכויי הערעור השני, על פני הדברים ולצורך הכרעה בערעור הממוקד הניצב בפניי, ניתן לומר כי אף שיתכן שסיכויי של הערעור השני אינם גבוהים, לא ניתן להגדירו כחסר סיכוי באופן שמצדיק את דחיית הערעור דנא, על כל השלכות הנובעות מכך. נקל להבין מהשתלשלות העניינים בתיק שטמונה בו מורכבות מסוימת, שבאה לידי ביטוי, בין היתר, בכך שבית משפט קמא ראה לנכון להחזירו לבית משפט שלום, אשר אמנם שב והרשיע את המערער בעבירות בהן הורשע בהכרעת הדין הראשונה, אך על יסוד נימוקים שאינם לגמרי זהים. מכאן, שאיני סבור, כי ניתן לראות בערעורו של המערער (הערעור השני) מעין הליך סרק שכל מטרתו היא "למשוך זמן", ואין לשלול את האפשרות שאכן עולות בו שאלות הראויות לביור. ייתכן גם ששאלות אלה או המורכבות שאפשר ומאפיינת את התיק הם שעומדים בבסיס החלטת בית משפט קמא להרחיב את הרכב השופטים שידון בערעור.

באשר למאזן הנוחות, דומה כי הדברים ברורים - דחיית הערעור דנא משמעה הפסקת השימוש והריסת המבנים שמספקים היום פרנסה ללמעלה ממאה איש. אין מדובר בדבר של מה בכך, ועל כן, אם יש סיכוי, גם אם אינו רב במיוחד, שייקבע שפסק דינו של בית משפט השלום אינו יכול לעמוד - אין מקום להסב לאותם אנשים שכיום מוצאים את פרנסתם מעסקים הפועלים במקרקעין נזק שספק אם ניתן יהיה לתקנו. איני מקל ראש בטענות המשיבה כי בגדר שיקולי מאזן הנוחות יש להביא בחשבון גם את הנזק שנגרם לאינטרס הציבור ולשלטון החוק כאשר אדם ממשיך לגרוף רווחים בעודו מפר את החוק. עם זאת, סבורני כי אין בשיקול זה כדי להטות את הכף לעבר דחיית הערעור דנא. ראש וראשונה, מאחר שדחייתו עלולה לגרום לנזק בלתי הפיך לכל אותם אנשים שיפוטרו במידה והערעור דנא יידחה, ולא ניתן יהיה לתקן נזק זה גם אם בסופו של יום בית משפט קמא ימצא כי פסק דינו של בית משפט השלום לא יכול לעמוד. לכך ניתן להוסיף, כי הדיון בערעור השני קבוע למועד שאינו רחוק (מרץ 2015) ויש לקוות שגם ההכרעה בו לא תארך זמן רב. יש בכך להפיג במשהו את החשש, שככל שאכן ימצא שלא ניתן להכשיר את הפעילות שמתבצעת במקרקעין, ההפרות הללו ימשכו לאורך זמן רב. אין להתעלם מכך שההליכים בעניין חוקיות השימוש במקרקעין נמשכים כבר שנים

רבות. גם אם המערער תרם תרומה מסוימת לכך, ואיני קובע זאת, עובדת הימשכות ההליכים עד כה מקהה במידה מסוימת את תוקפו ומשקלו של העקרון המקדם את מטרות שלטון החוק, שלפיו יש לקיים צווים של בית משפט במועד ואין לעכבם אף אם הוגש ערעור, אלא במקרה המתאים. יש גם לזכור כי המערער מבקש לממש את זכות הערעור הנתונה לו בחוק וכדי שזכות זו לא תרוקן מתוכן והערעור ייפך לתיאורטי (ולו בחלקו) נדרש עיכוב ביצועם של הצווים.

יש להניח, כי השיקולים שפורטו לעיל ונוספים עמדו בבסיס החלטת בית המשפט המחוזי מיום 7.1.2007 להיעתר לבקשת המערער לעיכוב ביצוע, ואיני סבור כי כיום קיימים שיקולים נוספים או אחרים שבגינם יש לשנות את נקודת האיזון שנקבעה אז. אמנם חלף זמן רב מאז אותה החלטה ומיום שהחלו ההליכים נגד המערער, אך ספק בעיניי אם בהתחשב בהשתלשלות העניינים בתיק, יש לזקוף את כל חלוף הזמן לחובתו באופן שיוסיף משקל לנימוקים לדחיית הערעור.

סוף דבר, הערעור מתקבל. ביצועם של צווי ההריסה והפסקת השימוש שבגזר דינו של בית משפט השלום מיום 23.12.2013 יעוכב עד להכרעה בע"פ 9821-02-14 בבית המשפט המחוזי מרכז-לוד.

ניתנה היום, י"ד בחשון התשע"ה (7.11.2014).

שׁוֹפֵט